

Излази сваке недеље
на читавом табаку.

Претплата, огласи и до-
писи шаљу се уредништ-
ву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину 3 фор.
на осам месеци . . . 2 „
на четир месеца . . . 1 „
за Србију годишње 4 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ,
КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

НАГРАДА КЊИЖЕВНОМЕ РАДЕНИКУ.

Од светлога кнеза црногорскога добио је
слављени омиљени песник наш Јован Јова-
новић Змај у очи светога Саве просветитеља
српског, ово писмо:

Н. I. *Господине!*

Ваше красне пјесме, које су све скупа
најлепша пјесма лијепоме, истини, карактеру
и родољубљу, задобиле су одавно и према
гуслама вашијема и према личности вашој
моје велико поштовање. За то кад сте доче-
кали ријетку светковину, двадесет и петого-
дишњицу вашег пјесничкога живота, свет-
ковину, која је достојна Вас и часна за на-
род наш, радовах се веома, што ми се даде
прилика, да Вам и ја пружим један знак осо-
битог уважања. Догађај подгорички преузеде
међу тијем сву моју пажњу. Но и ако сам на
онај у Вашем животу значајни у просветном
животу народа нашег важни дан, морао про-
пустити, да задовољим својој жељи, ја јој се
одзивам сада.

Примите овај витешки крст ордена кнеза
Данила за независност Црне-Горе и носите
га с оноликијем поносом, с коликом га љу-

бави и уважањем Вашег књижевног рада ја
Вама дајем.

Желим Вам још дуги славан живот, те да
постанете, као што сте већ у величини пје-
сништва, друг онијем славнијем пјесницима
италијанскога народа, који су сретни били да
опјевају јединство његово.

На Цетињу 1. јануара 1875.

Кнез Црногорски
Никола.

У сред јуначке вреве, када су црногор-
ски орлови раширили крила, да са оне сиве
крши и врлети слете доле на црне гаврано-
ве, да освете крв на правди Бога потлачене
деце своје сећа, се Господар Црне-Горе и
Брда тије лире песникове.

Није орден, чиме дарива кнез песника,
што нас у срце дира. Кнез кнежевски. Ми
ценимо дивит, којим занатлије обдарише пе-
сника као и тај орден кнежев, али нас дело
само задивљује: *с мачем у руци признаје кнез
радњу пера а крај нас писма овог, песничког
писма овог, занесе, понесе и учини, да пла-
касмо и певасмо, али и једно и друго од ра-
дости. Чуј Боже...*

СЕОБА МАТИЦЕ СРПСКЕ.

(Свршетак.)

Владика Атанацковић и Цветић, који још у
животу беше, умољени су, да учине све кораке
који су нужни, да се добије дозвола за пресе-
лење Матице. Услед једне молбе тога ради,
нареди министарство да се саслуша главна
скупштина друштвена. Скупштина та, која
је 1855. год. држана изјавила се за премеш-
тање.

По томе је позвала влада Матицу, да своја
правила од г. 1826 преради и на потврду јој
пошаље.

Друштво је то учинило, али се до године
1842 није могла Матица преселити, јер се с

неке стране ишло на то, да се друштво сасвим
укине.

Главна скупштина матичина држана 23. маја
1868, изјаснила се да остаје при томе да се
Матица пресели.

На то изађе 6. јула 1863. највише решење,
да Матица може и на даље постојати и у Нови
Сад преселити се. 21. априла 1864. одобрило
је намесништво нова правила и преселењу Ма-
тичином из Пеште у Нови Сад не беше ништа
више на путу.

Априла 30. држала је Матица своју прву
главну скупштину у Новоме Саду. Владика

Атанацковић буде изабран за председника, основач матичин Милош Светић за подпредседника, а у друштво дођу 83 нова члана плативши сваки 50 ф.

Што се тиче „седишта“ друштвеног, о том гласи §. 24. од власти потврђених правила, који изриком одређује: да је седиште Матици Нови Сад.

Десет је година, од како се друштво преселило у Нови Сад. Зато време стекло је 450 нових чланова.

У последње доба пребацује се, као да је друштво тим, што је купило кућу једну, своје имање окрњило. Прикор тај није основан. Имање друштва износило је г. 1864. не рачунајући амо и мртви капитал у књигама, од Матице издатима — 50.003 фор. 58 нов; по извештају од год. 1872 износи тај капитал 78,367. фр. 76³/₆ нов. Могло би се истина приметити, да главни предмет матичиног имања, кућа јој у Новоме Саду, данас не представља вредност куповну; али нек нам покаже когод данас у свој Аустрији који реалтитет, да то вреди што је вредио год. 1870 до 1871. Мисао пак, да се имање друштвено уложи у реалтитет какав у Н. Саду — није у прочем поникла у данашњој управи; него је то покренуо још год. 1864. тадашњи председник, владика Атанацковић — те после у повољној прилици би остварена.

Да је поверење у Матицу, како она рукује повереним јој фондовима, код Србаља неокрњено — посведочава и та прилика, што је друштву томе за последњи десет година опстанка му у Новом Саду поверен још један повећи стипендијски фонд, Костићев од 30.000 фор. и осим тог још пет мањих фондова ради унапређења просветних цели.

Исто тако, да је руковање како својим, тако повереним јој имањем поштено ишло, и осим испуњавања стипендијски цели да су још и фондови умножени видиће се најбоље из овог упоредног прегледа за деветогодишњег руковања.

Стање имања беше:

М а т и ц а .	
1863	43.395 ф. 36 н.
1873	70.363 ф. 76 н.
Умножио се фонд 26.968 ф. 40 н.	

Н а к а .

1863	13.276 ф. 68 н.
1873	19.897 ф. 66 ¹ / ₃
<hr/>	
	6.620 ф. 98 ¹ / ₃

Ј о в а н о в и ћ .

1863	33.396 ф. 20 ¹ / ₃
1873	38.243 ф. 98 ¹ / ₃
<hr/>	
	4.847 ф. 78

Т е к е л и ј а .

1863	172.433 ф. 35
1873	218.051 ф. 96 ¹ / ₃
<hr/>	
	45.618 ф. 60

Кад је касир матичин захвалио, подробно испитавање нашло је, да се истина у администрацији Матичиног имања поткрале неке неправилности у укњижавању; али да је стање фондова са свим недирнуто те да о каквој год превари или мањку ни говора бити неможе. За задње 3—4 године нагомилаше се респанције неплаћене камате зајмова на непокретности али кад се узме у обзир, како и народна управа у Пешти с таким респанцијама мораде да кубури; да Матица већ од више година не издаје ником већег зајма од 500 фр. и то узимају понајвише мале газде у јужној Угарској, који сад јако злоупате, то је онда и Матица у погледу тих респанција једног удеса са другим заводима у јужној Угарској.

Матица броји у Буда-Пешти и околини осам реци: осам чланова! У Буда-Пешти и на тријест миља у околине не станује ни један српски књижевник, од осам буда-пештанских матичара четворица су учествовала у сеоби матичној у Нови Сад; други су остарили и за рад отештали. У свој Буда-Пешта не би се могло наћи ни десет матичара, па баш да би их за то наименовати хтели. Кад тако ствари стоје, не значи-л онда пресељење, ако се доиста изведе, то исто што и расуло тога друштва?

Ако код таквих прилика узмора бити да се Матица мора преселити — то онда друштву неостаје друго, него да се само содом раздружи, својим имањем расположи, руковање текелијиним фондом да по тестаменти преда српској прквеној општини у Пешти, руковање осталим фондовима за напредак да одреди, или ако не би тако учинило то да се по уставу преда управи народних фондова у Карловцима.

О ПЕНЗИЈИ УЧИТЕЉСКОЈ.

Саборски одбор за наставу претресао је предлог о пензијама учитељским и поднеће га сабору. Из тог предлога вадимо што је главније у овоме:

Пензију може добити: Сваки учитељ коме се дају мала деца да их чува, сваки редован и помагач учитељ на основним и вишим грађанским школама даље женске, које ту службу

обављају, а могу у пензиони институт ступити и учитељи недржавних препарандија.

Уплата ради пензије а.) Сваки учитељ кад то постане има једаред за свагда дати у пензиони фонд 5 процента од оног што би пензије добио кад би четрдесет година служио: б) Сваки учитељ, који би на боље место дошао, те би тиме добио право да тражи пензију од 3—400 ф. а. вр. има једаред за свагда да плати 50 процената од оног, што на већем месту више добива. с) Чувари мале деце редовни учитељи и помагачи им на елементарним школама имају сваке године 6 ф. а. вр. а учитељи виших народних и грађански школа 12 ф. плаћати. Онај који издржава школу има сваке године за сваког свог учитеља по 12 ф. а. вр. плаћати Свака општина, која је добила државну субвенцију да купи земљиште има 3 процента од те субвенције за 15 година давати. г) Држава попуњује фонд и тај додатак по најтачнијим статистичним извештајима и најригорознијем рачуну износиће од 1875 до 1877. годишње 50.000 ф. од 1878—1880 годишње 100.000 а после сваке године по 150.000. Пошто у буџету министра култуса већ има толика сума за оваке цели одређена, то неће на државу отуда никакав нов терет доћи.

Мерило за пензије. а) Учитељи, који по овоме у службу стану добивају кад одслуже 40 година, ако су елементарни учитељи и чувари деце 300; ако су учитељи виших народних и грађански школа 400 ф. а. вр. годишње. Ако су десет година служили добијају 40 процената од тога, а после једанајет година за сваку годину по 2 процента више. Одправине, које служио 5—10 година добива 50% од највише пензије за две године, ако је мање од пет година служио 50% тога једаред за свагда.

в) Удовица добива 40% од пензије мужевљево, кад је највећа била.

г). За сирочад учитељску овако је одређено: Деца без оца и матере, ако је само једно од њихови родитеља учитељ било, добивају 50 ф. а. вр. до 16 година, а ако је обоје било 75 фр. Ако је мати жива, онда се једно дете не узима у рачун Од осталих добива свако 25 ф. У свим тим случајевим неможе додатак за из-

ображавање сирочади већи бити, него што је матерна удовичка пензија.

(Примедба: Ако је жена учитељка била и умре, онда муж недоби пензију, а ни деца, док је отац жив.)

За учитеље, који су већ у служби, одређује се ово: а) Они, који још немају 55 година ти морају давати у фонд, и пензијаће им бити кад 40 година изслуже 250 в. а. вр. Који су служили 10 година ти добивају 40% од тога, а удовица 84 ф. Сирочади пак као горе. Онима који су прешли 55 година остаје на вољу да стану у друштво. Они добивају јутуре 100 ф. а. врх. пензије ако су десет година служили. Удовица добива у томе случају једаред за свагда 100 ф. Сирочад као горе.

(Примедба. Овим последњим врстама рачунаће се служба од г. 1870. Они ће дакле тек од године 1880. моћи добивати пензију, али удовице и сирочад оних учитеља који године 1876 умру, добиваће прописану пензију.)

Закон би имао да одреди, да је дужан сваки учитељ и општина у фонд прилагати. Држава би стајала добра за пензије. У друштво не би морале уће оне општине, које су cadre саме таку пензију давати, као што закон одређује.

Дакле ко не умре до 1880 године тај може још доживити то чудо, да добије учитељску пензију. Заиста право је чудо, да се највише о школи говори, а за њу најмање стара. За војску, за чиновнике и државне и друштвене постарало се, да не просјаче кад изнемогну само за учитеље није се могло. Та шга је теже солдат него учитељ бити.

Ето су у Русији увидели да је све једно а одважио се да будеш учитељ а отишао на војску, јер одредише, да је онај ислужи своју солдачину, који је 6 година учитељ био.

Из предлога овога не види се да овај закон важи и за учитеље вероисповедних школа. Но све и да важи, ми Срби имамо и права и дужности, да се сами за себе поста-рамо и тек ако то неузможемо, да се уз друге придружимо. За то смо овај нацрт саопштили у листу овоме, да се дружине учитеља о њему поразговоре и пошљу спреман предлог за учитељке пензије на сабор, коме се неда времена, да по потреби претреса своје ствари, и који ће се сада на пролеће састати, ако то пролеће не буде србијанско.

ЦРТИЦЕ ИЗ ИСТОРИЈЕ.

од

Светозара Савковића.

РАЧУНАЊЕ ВРЕМЕНА. ДЕОБА ИСТОРИЈЕ.

Земља наша окреће се око сунца. Време, за које се она око сунца окрене, зове се година. Ова износи триста шездесет и пет дана,

пет сахата, четрдесет и осам минута и четрдесет и осам секунда. Свака наша година требала би дакле да је у право оволика.

*

Али би тешко било при рачунању увек додати ове сахате, минуте и секунде, за то је Јулије Цезар, државни старешина Рима, града у Италији, још пре својих хиљаду и осам стотина година установио, да се година узима у триста шездесет и пет дана и шест сахата. Ови сахати износе за четири године један дан. Три године имају дакле једна за другом триста шездесет и пет, а четврта триста шездесет и шест дана. Оне се зову просте а ова преступна год. Овај календар зовесе по установиоцу јулијевски или стари, а држе га се сви православни народи. Но он није тачан, јер по њему се узима, да је година већа него што је заиста. По томе календару дакле био је при рачунању времена непрестани сувишак, који је за својих хиљаду година до десет дана изнео. За то је римски папа Глигорије, пре својих четир стотине година, наредио, да се ти десет дана избаце, па да се даље рачуна без њих. У једно је удесио, да се за сваких четир стотине година по три дана избаце, јер толико од прилике изнесе онај сувишак. Овај се календар зове глигоријевски или нови, а држе га се римокатолици и протестанти. Они су у рачунању времена за дванаест дана одмакли од православних народа.

У историји се обично узима један значајан догађај, па се од њега почиње бројати време. Тако хришћани рачунају време од рођења Христова. Они кажу: Овај или онај догађај збио се прве, друге, десете, стотините или хиљадите године пре или после Христа. Ми, на прилику, живимо сада у хиљаду осам стотина седамдесет петој години после Христа.

Данас има хиљаду начина и средстава, којима се забележи оно, што се догодило. Данас се пишу безбројне новине и књиге, у којима се опише све, што се догоди, тако да ће за садашње историјске догађаје и најпознији потомци знати, јер ће о њима потанко читати моћи.

Али није увек овако било. Било је времена, када нико није знао писати, те нико није ни могао забележити, шта се догађа. Истина да су оцеви синовима, а ови опет својој деци приповедали, шта се за њихово време догађало, али ту није било сигурности, да ће се историјски догађаји заиста овако приповедати, како су збили се. Речца иде од уста до уста, док не дође у погана уста, вели народна песма. Песма је тиме хтела рећи, да има људи који приповедајући догађаје навалице их изврћу. Има их опет, који из друге какве побуде историјске догађаје приповедају друкчије него ли што су се збили. За то се за

старе догађаје не зна тако, као за нове, који су бележени, од како је писменост раширила се. Стара је историја дакле слабо позната. Време, од којег су се историјски догађаји бележити почели, од када се дакле поуздано за њих знаде, зове се историјско време. Оно пак, које је преходило, за које се не зна поуздано, зове се предисторијско време.

Историјски догађаји збивали су се у развојно време. Једни су збивали се раније а други доцније. Једни су догађали се у старо, други у новије, а трећи опет у оно време, које лежи у среди међу старим и новим временом.

За то је и историја стара, средња и нова историја. Стара историја набраја догађаје, који су у старо, у давно доба збили се. Нова историја обухвата оне догађаје, који су у новије, у недавно доба догодили се, а средња историја садржи у себи оне догађаје, који су се збили у доба, што лежи у среди међу старим и новим временом.

Стара историја почиње од прилике пре четири хиљаде година рачунајући од данашњег дана, па траје до петог столећа*) после Христа. Она је трајала дакле својих две хиљаде и пет стотина година.

Средња историја почиње од петог и траје до петнаестог столећа после Христа и траје својих хиљаду година.

Нова историја има почетак свој од петнаестог столећа и траје до данашњег дана, броји дакле сада не пуна четири столећа.

Као што су у новије тако су и у старо доба народи кавкаског соја на глас изашли. За то неће бити с горег да овде набројимо све оне народе, који се броје у тај сој.

Из кавкаскога стабла поникле су две гране: мисирско-симитска и индо-ђерманска, које опет имају својих огранака.

Огранци мисирско-симитске гране је су: Мисирци, Израилђани, Арапи, Вавилољани и Финичани.

Огранци индо-ђерманске гране су: 1.) Словени и Ђерманци, 2.) Аријанци, из којих су поникли Зенди, који су се раздвојили у Миђане и Перзијанце, и Санскрићане или Инде; 3.) Пелазги, који су се разделили у Грке или Јелине и Латине или Римљане.

У старо доба, у старој историји појављивали су се сви ови народи осим Словена и Ђерманаца, који тек при свршетку старога времена на поље историје ступају, с тога ћемо ми овде говорити о главнијима од отих старих народа.

*) Столеће зове се време од сто лета или година.

ИЗ П Р И В Р Е Д Е.

ШТА НАМ ВАЉА РАДИТИ.

(ПРАВО ПРЕШТАМПАЊА УЗДРЖАНО.)

(Наставак.)

Правога *тројеполства* није данаске у нас, т. ј. две трећине земље да се ору, трећа да се одмара.

Данаске у нас није ни *меничка газдинства*, јер најмање пет делова земље сламом обрађујемо, докле једва шести окопавином,

Није у нас ни *попашког газдинства*, јер незнаш што је у нас мање, ил попаше, или угари, или природне ливаде или уметне. А са честитим газдинством све је то тесно скопчано. Баћа Мија неби знао пресудити, дали му је нуждније или кошуља, ил кожу. А оба двоје понајтеже.

Право тројеполство је од целе земље: трећина слама, трећина окопавина, трећина ливада, и попаша, и угар.

Право меничко газдинство је да насме слама на сламу, да не сме усев на усев, да једна шестина земље мора пођубрена бити.

Право попашко газдинство је кад сваки део земље остаје седам година за попашу, пак се сваке године поједини део разорава.

Преко овога има још један начин газдовања, и тај је *слободно газдинство*, т. ј. да баћа Мија, Штева и Гаја, удеси своју земљу на прама својим потребама, на прама трговини, на прама сигурности имања, на прама новчаном стању, на прама радене снаге, како марвене тако и ручне, и најпосле напрама провозу и подвозу — јер пут кола вози, време је новац, околности стварају људе, а но-

вац, тамо и амо — све је, јер више крат, покрај највећег имања и газдинства а без паре, баћа Мија Штева и Гаја и луд и пуст је, јер у нас су околности да се неможе помоћи, већ и код жита и воде, остаје и гладан и жадан.

Колико ће дунавом воде проћи докле чувени Банат и Бачка узможе се мерити Англеском, Белгијом и Швајцарском, не у опште културном, но само у пољоделском погледу?

Ма којем газдинству ово су услови: капитал, тачност, поверење, сигурност, промет, пут, и најпосле опрезност.

Де год ово мањка, није газдинству напредка, бадава усиљавање, и напрезање, поштеним начином и најбољи газда неможе напред, до само остаје му да шепртљи, кубури, у најбољем случају преживље — од напредка ни разговора.

Да је све ово у реду, има више чињеница. Држави треба да се стара за промет и пут, општини за ред и сигурност, народни сабор за просвету и капитал а баћа Мији Штеви и Гаји за тачност, труд и поштење, пак ево и тврдога поверења, те нит моли ни проси, а камоли клањај и метаниши, те наш прости газда неће желети: да има сина воката, да му код ешкуције помаже.

Но сад пређимо поједином раду.

Емил Чакра.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

У Новоме Саду 15 јан. На данашњој пијаци овако је ишла продаја:

Жито најбоље, бечка цента (100) 4 ф. 80 н.
 Јечам најбољи б. ц. 3 ф. или ваган по 72 фун. 2—2 ф. 20.
 Кукуруз најбољи б. ц. 2 ф. 70 н.
 " " у клинови б. ц. 1-80 н.
 Зоб беч. ц. 3 ф.
 Куделно семе беч. цен. 3-20 н.
 Проја б. ц. 2-80 н.
 Пасуљ ваган, цол цента што износи 88 фун. 6 ф. 50.
 Шиљер први опцигован аков 7—7-60 н.
 Шиљер стари аков 9 ф.

Бело вино опциговано ново 6—6-50 н.
 Бело вино опциговано старо 8 ф.
 Шљивовица прва 14 гради 25 ф.
 Комовица прва 12 гради 12 ф.
 Шпиритусара 25—40 стрихова (5 стриховачине 2 града)
 Кожа телећа пар 4-80 н.
 Кожа овчији пар 2-60 н.
 Вуне цента 60 ф. На нову вуну даје се напред 58—60 ф.
 Кукурузовине једна кола 1—2 ф.
 Сламе једна кола 2—3 ф.
 Сена један фат четвора добра кола 40 ф.
 Мухари један фат 20 ф.

УЗИЋИВАЊЕ СЕНА ЧОВЕЧИЈЕГ.

У нашем народу има још доста таквих празноверица, које често могу велико зло да учине. О њима је много пута писано у овој листу, али докле их год траје дотле није

доста, дотле их и искорењивати ваља, а чије већма посао да то чини него Гласа народа за то како сам у ово зимње доба мало дојспео ево ћу да вам пишем о узићивању сена.

Ја сам по занату човек зидар. Позове ме један прост човек, да му кућу зидам. Ја се примим посла и почнем по реду са узиђавањем темељна камена. Дође свештеник и благослови посао, а ја наставим радњу. Домаћин приђе зиду, поплашен и блед као да му се мртвачки сандук прави а не кућа. Ја га запитам шта му је а он ми рече: е није добро стао сам близу зида, сен ми је пао баш тамо де ти зидаш, а коме се сен зазида тај мора на брзо умрети. Још је пре тога, када сам хтео да подужим темељ да буде већи од старе куће, исти се томе јако противио и хтео се самном посвађати кад сам то против његове воље учинио, доказујући ми, да што се у темељу пропусти, то се после поправити не може, но он ми поплашено одговори: та зар пезнаш, да газда, који кућу продужује мора те године умрети, када је продужује.

Ја се овоме јако зачудих, но сасвим се пренерази, кад ми спомену узиђивање сена! Та Бог с тобом човече, које још сен узидао. И ту му почех доказивати, да је то немогуће да је лаж исто као и она, да је неки човек ђаволу сен продао, те га је свет од њега као од ђавола бегео, јер би морао пре сунце продати ђаволу него што се да сен продати. Та докле је светлости, дотле ће и сена бити, и сен не може ни ко од тела оделити, као што не може начинити да два пут два није четир. Но да би га уверио, да се сен заиста не да зазидати, рекнем му: ево ја ћу

мој сен дати узидати. Станем према сунцу, те ми сен падне баш на зид и заповедим калфи своје да зида преко сена мога. Овај зидаш; а сен се сам извлачи испод цигље и скаче горе. Још га запитам, ко му је узидео сен кад је у мраку, како онда не помисли, да ће умрети, кад му нема сена. Не, рекох му, кад ти нестане сена, да ћеш ти умрети, него ни кад си мртав, неће ти нестати сена, јер зар ниси видео сен од мртваца. Дакле не може се сен зазидати ни мртвом ни живом човеку, него кад се човек зазида онда му нестане и сена, а ја то нећу, јер да те зазидам и баш кад би хтео ти се неби дао. Зашто пак нестане сена кад се ко затрпа или зазида? За то јер не допире светлост до њега. Да буде сена нужно је двоје, ствар и светлост. Ти си ствар а сунце је светлост, па док је вас двога небој се за сен. Још, сам му напоследку навео толико примера којима сам продуживао стару кућу и чији је сен падао на зид кад сам темељ зидао и ено хвала Богу, и после десет година сви живи и здрави.

Газда ми рече: јесте, кад се човек промисли, тако је, имаш право, а ја велим свима најпре и најпре и најпосле и најпосле учимо се памети. А ако вам господине уредниче буде по вољи, ја ћу се и више пута јавити, као што сам то једном лане учинио. (Штампашемо, ако је за то, и рећемо вам хвала. Уредништво.)

Из подунавља.

Ј. К.

НИЈЕ ЗГОРЕГ И ОВО ЗНАТИ.

(Свршетак.)

Но велика господа и богати људи, неће често сами ни новце да примају ни да издају. Од цара још нико није добио новаца, баш из његове руке нико, него од његовог благајника или бар скоро није, јер то би у новина стајало. Тако и издавалац узме једног човека, који ће водити бригу о свему ономе, што се новаца тиче, и тај се човек код новина зове администратор. Посао његов зове се администрација.

Требаш ли што, да платиш или што да добијеш тамо иди, администратору. За оглас се треба и платити, шиљи га администратору. Но многи наши људи пошљу оглас, па би ради, да се мало дотера, нацифра, да боље намамљује, а ко, веле, ко то боље уме него уредник. Али де уредник каже, да он неће да има посла с огласи шиљите их на администрацију.

Уредник, пише што треба за лист, он одговара за оно што је писано, ако треба зашто у Вац (ариште новинарско.)

Ту најпре њега за врат. Ако пошљеш што год јуначки написано, што ће да се тресу зидови, кад се стане читати, па замолиш: немојте ме господине уредниче одати, он ће за тебе одседити, али ако хоћеш кога да испрескачеш па си рад да те зна ко си, те се потпишеш, онда ћеш ти сам кијати, ако нападачу ниси дао доста рена. Но макар казаш: ја за ово одговарам молим само да се трукује, а уредник неће, то се не трукује. Уредник има право, што му ко пошље у кошар бацити, подкресати или сасвим преврнути, ако му се изриком не каже: Или овако или никако.

Уредник је господар од оног што се пише. Њему на душу мораш оставити, хоће ли ти лист дићи или упропастити. Он је као доктор, коме даш своје рођено дете а Бог му а душа му. Но ако си ти и сам доктор, ако је власник или издавалац сам кадар уредник бити, онда богме можеш му и рећи: мој господине ви сте окренули други лист, а ја ако вам

не могу заповедати како ћете по путу ићи, ја имам право одредити, којим ћете путем ићи. То се одмах при погодби удеси и у томе је власник старији, јер ја ако сам ти дао воденицу под аренду, дао сам ти да на њој мељеш, а не да је на ватру ложиш.

Још је власник и по томе старији од уредника, што власник, ако су новине политичне даје кауцију, јемчевину. Он јемчи да се неће у новина против закона радити, а ако се уради они не само што осуде онога, које је писао него и онога чије су новине. Писца затворе а власника новцем оглобе, као што је пре неки месец сарадин Заставе Петровић осуђен и седи у Вацу а од кауције узело се три стотине форината или се морао други новац послати, да кауција пуна остане.

Споменуемо мало час сарадина на листу. Уредник неможе доспети сам да све уреди, нарочито де су новине велике и излазе сваки дан, па богме и пре и после подне, ту мора имати помоћи и тај помагач, који мора бити сталан, зове се сарадин.

Који са стране у новине пишу ти се зову дописници. Дописник је редован, ако редовно у лист пише. Редовнима дописницима се плаћа нарочито код већих новина, које имају у свакој већој вароши своје дописнике.

Редакција по томе излази као каква влада државна, која има на све стране своје конзуле, своје заступнике и извештаче.

Кад уредник или сарадин што напише то се однесе у штампарију и тамо се слово по слово сложи. Кад је сложено пошље се у редакцији, да поправи, ако је слагач што погрешно. Веће новине имају свога поправача и тај се зове по латински коректор.

Кад је све попраљено, онда се мете под машину да се штампа и тај, који удешава ту машину зове се машиниста. Кад је штампано онда се преда другом, који разапише новине на све стране и тај се зове експедитор а његова канцеларија експедиција. Ко дакле не добије овај или онај број листа тај нека га иште од експедиције или као што се по новинарски вели рекламира. За рекламацију неплаћа се ништа, него се оде на пошту, ови имају труковану рекламацију и само им се каже који број фали, или сам човек иште управо од експедиције, али у отвореном писму.

Још нам остаје да речемо да је фактор старешина у штампарији, над машинистом и слагачима. Ко хоће да му се што штампа а то неће доћи у новине, тај нек иде фактору и с њиме уговара, и с тиме смо понабројали што држимо, да ради свог управљања није згорег знати.

Ш О Д Л Ж С Т А К.

БАБА НАСТИН КВАРТИР.

приповетка.

VII.

Дворска башта у Карловци је лепа и кад није недеља, а кад је недеља па још леп дан онда да је пољубиш. Цвет, зеленило, песма, цвркулт, ромор — живот на све стране. У дворској башти нема оних тајанствених суморних засењака као оно на мести у каменичкој башти, она је ведрa весела, као да није калуђерска. Дрво, брдо, доља, све је то њежно, поверљиво. Нема висине да те врат заболи, гледајући јој краја горе, нема дубљине, да те несвест ухвати, кад се над њу надвириш, ту немаш стрепити и дивити се, ту можеш само певати и играти. Питомост та сасвим те разњежи. Ако си љут, иди у дворску башту одсрдићеш се, ако си леден мрзовоља иди тамо разгрејаћеш се. Ниси ли никад заљубљен био иди у дворску башћу — заљубићеш се, а имаш и у кога. Ако је игде пристала лака тица уз зелену грану, то је у Карловци девојка уз башћу. Или је башта тако лепа, што су Карловкиње тако лепе или су оне лепе, што је башта лепа.

Башта и девојка, то је срце и душа. Цвет и мирис, мед и сласт.

Има у дворској башти стаза, која се тако лагано спушта доле, да кад по њој идеш изгледа ти, као да те сан вата, те ти час по час изађу слатке слике пред очи, овде ружа, онда крин.

На савијутку таке стазе сеђаше у седници једној млад господин. По томе како му шешир лако на глави стоји, како му је марама не уредно али мило на врату везана, видиш да је ђак. Доста је то већ, што је ђак, па да је интересантан (занимљив) али он беше леп ђак у најлепшем добу, двадесетој години.

Он сеђаше сам, руку је наслонио на чело и пустио се у дубоке мисли. Поред њега пролажаху млађи ђаци, скидаху капу и називаху му срећан дан — али он им неодпоздрави; пролажаху и старији људи, грађани Карловчани, нерекосе му ништа, јер би то по њих понижење било први се јавити ђаку и онако му често невраћају ни кад их он најпре по-

здрави, а он их и неопази. Пролажаху и по-старје госпођице из горњих кућа, које само климну главом доле и дигну нос, кад им се ђак поклати. Оне више ђуте и мисле, што су кад год тако много говориле, те и њих непримети наш ђак.

Сад се наједаред приближиваше јато госпођица младих. Као кад голубице слећу са голубињака чује се весело гукање њихово. Лакше не ману ни тице крили него што пропушташе лаке хаљине још лаганијих лепотица, које се вијаху по стази поред ђака. Све пролетише поред њега, као дах блага јужна ветра, у који се помешао мирис цвећа.

За свима трчала је најлепша најмилија госпођица у читави Карловци. Другарице беже

нагло а она их жестоко вија. У жестини тој дотрча у сеницу де је наш ђак и заустави се поплашено као срна, која натрчи на ловца. Ђак се трже. Непомично стајаше лепотица пред њим, срна се поплашила, али шта је ловцу и он је претрпо. Дуго ђутаху обадвоје, и најпосле девојка поче: Господине, опростите ми; ја знам за тугу вашу, висте из школе изагнани а ја сам томе крива. Ја вам писах писмо. Не пристоји девојци, да оно и сада ово чини, али ја могу све претрпити, само срамоту вашу не. Не господине, ви нећете, ви не смете издајица бити! Они вас истераше а ја вас примам. Бирајте, корист или поштење. Бирајте, школу њину, или срце моје!

(Свршиће се.)

Л Ш С Т А Ж.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

— Царевом путу у Далмацију овога пролећа радују се јако Далматинци а нарочито Кривошије. Последњу крајцару слажу на гомилу, да се оправе што лепше, да светло изађу пред светлога господара.

— Пруске лађе поселе су шанско пристаниште у Заранцу, да си прибаве задовољење што су Карлисте пуцале на пруску лађу „Бриг“ и „Густав“ и опљачкали прву.

— Турска је искала од Црне Горе, да она изда оне своје људе које Турци туже, да су криви подгоричком покољу, да им турски суд суди. Кнез то није могао допустити, и тако је могло доћи до рата. Кнез сазове народну скупштину, која се искупила 6. о. м. на Цетњу и ту су сви били за ратако Турска непопусти. Аустрија, Пруско и Русија навале на Турску и ова попусти. Црна-Гора није дакле узмакла него Турска.

— Протерана царица француска и син јој Наполеон узели су у Енглеској 35 милиона форината у зајам. Краљица енглеска могла им је, да добију тај зајам. Оволики се новац не узјамљује за бадава.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Шта је доносило папама опраштање греха). Године 1300 после христовог рођења нареди папа Бонифац да се светкује такозвана „година весеља“ а то је свака прва година, у једноме столећу. Тај обичај да се неке године светкују био је код Римљана (Латина) и Чивута. Римљани су светковали сваку првугодину једнога столећа а Чивути сваку педесету Чивути зваху ту годину годинем измирења. Тада они један другом опраштаху све што је ко коме скривио и мирише се. Папа Бонифац, тога имена осми, што би српски рекли Добричина, угледа се на Чивуте, али том равликом што су Чивути један другом опраштали и то забадава, а папа обећа, да ће свима онима бити опростени сви греси, који дођу у Рим и даривају цркви у Риму. Године 1300 дакле више од 200.000 (две стотине хиљада) душа дође у Рим и папа доби за опраштање грехова 15.000.000 (петнајст милиона) форината у злату. Папа Клеменс, смилује се на грешан свет, коме је требало чешће опраштати грехе и нареди да се сваки 50 година слави „година весеља“. И тако се та година славила 1350. године. Људи дођоше у Рим, и добише опростај греха, а папа доби 22.000.000 (двадесет милиона) фор. у злату. Света, беше по црквама у Риму толико да су многи угушени, а попови су новце лопатама с олтара сгрћали Од силна света

излеже се куга и њих 10.000 поклоника (аџија) помру. Како многи људи не доживе 50 година то да не би без папина благослова отишли на онај свет, папа Урбан нареди да се сваких 33 године слави „година весеља“ а још милостивији папа Сикстус, нареди да то буде сваких 25 година. Папа Бонифац, тога имена девети, још се већма бринуо за правоверне — новце — ођу рећи људе, и наредио да се немора долазити те године у Рим него се може добити писмено опростај грехова управо у кућу, само да се плати што је право. Тај је папа тек много морао добити, а шта је још добио папа Никола V. кад је свет тако нагрнуо био у Рим, да се Ђуприја на реци Тиберу провалила и њих 200 удавило. Ти недоспеше до папе само бар да су оставили новце. И ове године на римско ново лето слављена је година весеља, папа је свима благословом својим опростио грехе, али је искао само, да сваки чини милостиње коме и како хоће.

(То је родољуб.) Гарибалди није примио народну помоћ, коју је сабор талијански одредио, јер је вели земља потребита.

(Епархијска скупштина у Араду) бираће 2 фебруара себи владикку. Код нас хоће да се и оно мало права укине тој скупштини, а романска ето ће да бира владикку. Чујмо бира!

(Учитељи су ослобођени солдачине) у Русији, само морају 6 година узастопце учитељевати.

О Г Л А С И.

ЗАЈАМ коме треба на непокретна добра по 6% под најбољим условима, нека се обрати само једном коресподенц-картом на „Општи прометни завод у Сентомашу“ (Sz. Tamás)

У ЛЕБАРСКОМ СОКАКУ

За свеце, за балове, за венчање, особито лени и фини рукавица, у 10% јефтиније нег свуда, изволте се осведочити, и то само код

Аугуста Циглера

4-4

рукавичара у Новоме Садр.

У ЛЕБАРСКОМ СОКАКУ.